

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS GELEŽINKELIŲ TRANSPORTO EISMO SAUGOS ĮSTATYMO
NR. IX-1905 36 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS SAUGIOS
LAIVYBOS ĮSTATYMO NR. VII-1897 3 IR 48 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS AVIACIJOS ĮSTATYMO NR. VIII-2066 42 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS TARNYBOS ĮSTATYMO
NR.VIII-1316 5, 10 STRAIPSNIŲ IR 1 PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
(TOLIAU- PROJEKTAI)
(TAP-20-1580-20-1584; TAIS NR. 20-9805(2), 20-9806(2), 20-9808(2), 20-9809(2), 20-9810(2))**

2020-09-29 Nr. NV-2626

Vilnius

Projektų teikėja –Teisingumo ministerija.

Projektų tikslas. Pakeisti geležinkelių transporto katastrofų, eismo įvykių ir riktų tyrimų vadovą, laivų avarijų ir incidentų tyrimų vadovą ir orlaivių avarijų ir incidentų tyrimų vadovą į pareigas priimančią asmenį, kitas, su tarnybos santykiais susijusias, nuostatas.

Dabartinė situacija. 2016 metais įsigaliojo Aviacijos įstatymo, Saugios laivybos įstatymo ir Geležinkelių transporto eismo saugos įstatymo pakeitimai, kuriais nustatyta, kad orlaivių avarijas ir incidentus, jūrų laivų avarijas ir incidentus, geležinkelių katastrofas, eismo įvykius ir riktus tiria teisingumo ministro (vietoje susisieikimo ministro) paskirti tyrimo vadovai. Pakeitimai buvo atlikti siekiant, kad būtų nutraukta Europos Sąjungos teisės pažeidimo procedūra, nes Europos Komisijos nuomone, aplinkybė, kad Susisieikimo ministerija yra AB „Lietuvos geležinkeliai“ akcininkė, ir tai, kad AB „Lietuvos geležinkeliai“ yra pagrindinė geležinkelių rinkos operatorė Lietuvoje, taip pat atliekanti viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo funkcijas, sudaro prielaidas abejoti katastrofų tyrimo vadovo nepriklausomumu.

Šiuo metu Teisingumo ministerijoje yra Transporto avarių ir incidentų tyrimo skyrius, kuriame pareigas eina vedėjas (orlaivių avarių ir incidentų tyrimų vadovas) ir 2 patarėjai (laivų avarių ir incidentų tyrimų vadovas ir geležinkelių transporto katastrofų, eismo įvykių ir riktų tyrimų vadovas).

Projektų esmė. Projektais siūloma nustatyti, kad:

- geležinkelių transporto katastrofų, eismo įvykių ir riktų tyrimų vadovą, laivų avarių ir incidentų tyrimų vadovą ir orlaivių avarių ir incidentų tyrimų vadovą **skiria į pareigas ir atleidžia iš pareigų Vyriausybė** susisieikimo ministro ir teisingumo ministro teikimu Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka;
- tyrimo vadovo **tarnybinę veiklą vertina Ministras Pirmininkas**, o sprendimus dėl orlaivių avarių ir incidentų tyrimų vadovo tarnybinės veiklos vertinimo, perkėlimo, tarnybinių nuobaudų skyrimo **priima Vyriausybė**;
- kitus sprendimus, susijusius su tyrimų vadovo **tarnybos santykiais, priima susisieikimo ministras**;
- tyrimo vadovo **pareigybės aprašymą tvirtina Vyriausybė**;
- tyrimų vadovo **darbo užmokestis nustatomas Valstybės tarnybos įstatymo** nustatyta tvarka – siūlomas papildyti Valstybės tarnybos įstatymo **1 priedas įrašant naują tyrimų vadovo** (geležinkelių transporto katastrofų, eismo įvykių ir riktų, orlaivių avarių ir incidentų bei laivų avarių ir incidentų tyrimų srityse) **pareigybę** į 5 punktą (kuriame yra departamento direktoriaus, grupės vadovo, komisijos, tarybos administracijos direktoriai ir kt. pareigybės);

- tyrimų vadovo **veikla finansuojama ir jo darbo užmokestis mokamas iš Susisiekimo ministerijai** skiriamų asignavimų, patvirtintų Vyriausybės, ir tyrimų vadovo **techninį aptarnavimą vykdo Susisiekimo ministerija**;
- **Vyriausybė priima teisės aktus**, reglamentuojančius tyrimo, ataskaitų ir saugos **rekomendacijų rengimo ir teikimo klausimus**;
- visi tyrimai, pradėti iki projektų įsigaliojimo, būtų pabaigti vadovaujantis šių įsigaliojusių įstatymų ir jų įgyvendinamųjų teisės aktų nuostatomis, t. y. pradėtus saugos tyrimus pabaigtų Vyriausybės paskirti tyrimų vadovai.

Derinimas. Projektai buvo pateikti derinti Susisiekimo ministerijai, Vidaus reikalų ministerijai ir Finansų ministerijai. 2020 m. rugpjūčio 27 d. organizuotas darbinis susitikimas su Susisiekimo ministerija – pastabos ir pasiūlymai suderinti darbo tvarka.

Dėl pastabų, į kurias neatsižvelgta arba iš dalies atsižvelgta, teikiama derinimo pažyma – neatsižvelgta tik į Susisiekimo ministerijos pastabas, tarp kurių buvo siūlymas konsoliduoti vandens transporto srities avarijų ir incidentų tyrimą vienoje institucijoje, kadangi šiuo metu vandens transporto srityje avarijų ir incidentų tyrimas atliekamas dviejų subjektų – jūrų laivų avarijų ir incidentų tyrimą atlieka teisingumo ministro paskirtas laivų avarijų ir incidentų tyrimų vadovas, o vidaus vandenų transporto priemonių avarijas ir incidentus tiria Lietuvos transporto saugos administracija (direktorius įsakymu paskirtas administracijos darbuotojas, atsakingas už tyrimo organizavimą, atlikimą ir kontrolę).

Atitiktis Vyriausybės programos nuostatomis. Projektas tiesiogiai Vyriausybės programos nuostatų neįgyvendina.

Dalykinio vertinimo išvada. Siūlomas teisinis reglamentavimas svarstytinas keliais aspektais:

1. projektų aiškinamajame rašte nurodoma, kad 2010 m. spalio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 996/2010 dėl civilinės aviacijos avarijų ir incidentų tyrimo ir prevencijos, kuriuo panaikinama Direktyva 94/56/EB 4 str., 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/18/EB, nustatanti pagrindinius principus, taikomus avarijų jūrų transporto sektoriuje tyrimui, ir iš dalies keičiančia Tarybos direktyvą 1999/35/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/59/EB 8 str.; 2016 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/798 dėl geležinkelių saugos (nauja redakcija) 1 str. ir 22 str. numato, kad kiekviena valstybė narė užtikrina, jog orlaivių, laivų jūroje ir geležinkelių transporto avarijų ir incidentų saugos tyrimus atliktų nepriklausoma ir nuolat veikianti saugos tyrimų institucija. Siūlomuose projektuose **nėra jokios institucijos**, kurioje tyrimų vadovai eitų pareigas. Pažymėtina, kad **formuojama ydinga praktika** (pavyzdys galėtų būti Vyriausybės atstovas Europos žmogaus teisių teisme), kuomet karjeros valstybės tarnautojus į pareigas priima Vyriausybė, o šie pareigas eina „niekur“, nors **Valstybės tarnybos įstatymas numato**, kad valstybės tarnyba – **valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose pareigas einančių asmenų profesinė veikla**;

2. taip pat primintina, kad 2016 m. įsigaliojusių Geležinkelių transporto eismo saugos įstatymo, Saugios laivybos įstatymo ir Aviacijos įstatymo pakeitimais, kuriais tyrimų vadovo skyrimo (ir kiti klausimai) **buvo perduoti teisingumo ministrui**, buvo siekiama **nutraukti pradėtą Lietuvai Europos Sąjungos teisės pažeidimo procedūrą**, nes Europos Komisijos nuomone, aplinkybė, kad Susisiekimo ministerija yra AB „Lietuvos geležinkeliai“ akcininkė, ir tai, kad AB „Lietuvos geležinkeliai“ yra pagrindinė geležinkelių transporto rinkos operatorė Lietuvoje, taip pat atliekanti viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo funkcijas, sudaro prielaidas abejoti katastrofų tyrimų vadovo nepriklausomumu (informacija iš įstatymų projektų aiškinamojo rašto). Siūlomais pakeitimais tyrimo vadovų (tiek geležinkelių transporto katastrofų, eismo įvykių ir riktų tyrimų vadovo, laivų avarijų ir incidentų tyrimų vadovo ir orlaivių avarijų ir incidentų tyrimų vadovo) **veikla būtų finansuojama ir darbo užmokestis mokamas iš Susisiekimo ministerijai** skirtų asignavimų, o daugelį **sprendimų, susijusių su tarnybos santykiais, priimtų susisiekimo ministras**. Taigi **abejotina, ar tokiu atveju reikalavimas užtikrinti nepriklausomumą būtų įgyvendintas**;

3. pastebėtina, kad projektų lydimajame medžiagoje **nepateiktos / neįvertintos alternatyvios priemonės tyrimų vadovų nepriklausomumui užtikrinti** (pavyzdžiui, kaip kitos Europos Sąjungos valstybės sprendžia tyrimų vadovų nepriklausomumo klausimą). Nėra informacijos ir apie pradėtą Europos Sąjungos teisės pažeidimą, nes jeigu pažeidimo procedūra nutraukta, darytina išvada, kad toks tyrimo vadovų veiklos modelis atitinka Europos Sąjungos teisę, o projektų aiškinamajame rašte keliamos problemos galėtų būti sprendžiamos kitais organizaciniais būdais (pavyzdžiui, problema, kad liudytojai atsisako atvykti į Teisingumo ministeriją duoti parodymų – liudytojai galėtų būti kviečiami atvykti į kitas nei Teisingumo ministerijos patalpas ir pan.). Papildomai pažymėtina, kad klausimą dėl tyrimų vadovų veiklos organizacinio modelio Teisingumo ministerija kėlė ir 2019 m., tačiau sprendimai Vyriausybėje nebuvo priimti.

Taip pat siūlome papildyti projektų **aiškinamąjį raštą informacija**: dėl šiuo metu pareigas einančių tyrimų vadovų tarnybos santykių įsigaliojus siūlomiems pakeitimams, argumentais ir pagrindu dėl Valstybės tarnybos įstatymo 1 priedo keitimo: naujų pareigybių ir siūlomos nustatyti tyrimų vadovų pareigybės vietos pareigybių grupėje, papildomų valstybės biudžeto lėšų (didesni koeficientai, išėtinės išmokos).

Projektais siūloma nustatyti, kad tyrimo vadovą skiria į pareigas ir atleidžia iš pareigų Vyriausybė **susisiekimo ministro ir teisingumo ministro teikimu**. Pastebėtina, kad Valstybės tarnybos įstatymas numato priėmimą į valstybės tarnautojo pareigas per centralizuoto konkurso procedūrą, taigi, Vyriausybės įgaliota įstaiga atrenka pretendentą į valstybės tarnautojo pareigas ir pasiūlo į pareigas priimančiam asmeniui, todėl manytina, kad formalų teikimo teisės akto projektą parengti galėtų ir viena ministerija.

Siūlome dar kartą įvertinti Susisiekimo ministerijos teiktą siūlymą dėl vandens transporto srities avarijų ir incidentų tyrimo konsolidavimo vienoje institucijoje bei argumentus, kad vandens transporto srities avarijų tyrimo išskaidymas keliose institucijose lemia nenuoseklų ir nesuderintą vandens transporto srities avarijų tyrimų reguliavimą, gali sąlygoti dalies avarijų tyrimo dubliavimą ir dėl siekio užtikrinti avarijų tyrimų rezultatų objektyvumą, nešališkumą.

Saugios laivybos įstatymo Nr. VIII-1897 3 ir 48 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto lyginamajame variante įrašytina, kas tvirtina tyrimų vadovo pareigybės aprašymą.

Siūlome įvertinti pateiktas pastabas ir pastebėjimus, Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2020 m. rugsėjo 22 d. išvadoje Nr. NV-2555 pateiktas pastabas ir projektus svarstyti tarpinstituciniame pasitarime.

Patarėja

Aušra Balčiūnaitė

Aušra Balčiūnaitytė, tel. 870663825, el. p.